

‘Transparantie haalt wantrouwen

Omdat in het levenstestament toezicht op de gevolmachtigde onvoldoende was geregeld, ontstond er in de praktijk regelmatig gedoe en spraken kantonrechters soms toch bewind uit. De Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB) voegde daarom de paragraaf ‘Toezicht’ toe aan het model levenstestament.

TEKST Jolanda aan de Stegge | BEELD Truus van Gog

Om te voorkomen dat een levenstestament door de rechterlijke macht terzijde wordt geschoven, scherpste de KNB het model aan en nam er een paragraaf over toezicht in op. Die omvat ruim twee pagina's met subkoppen als ‘Taak toezichthouder’, ‘Bevoegdheden toezichthouder’ en ‘Geschillen tussen gevolmachtigde en toezichthouder’. Deze paragraaf dwingt de volmachtgever te besluiten of hij iemand aanstelt als toezichthouder op de gevolmachtigde, zo ja, wie dat moet zijn en hoe diegene zijn taak moet uitvoeren. Bovendien kan men de toezichthouder adequate bevoegdheden geven: hij kan een volmacht intrekken en een nieuwe gevolmachtigde aanwijzen. Overigens kan de volmachtgever ook beslissen dat hij géén toezichthouder wil aanstellen.

MISREKENING

Titia (64) zei meteen ‘ja’ toen haar ouders vroegen of zij haar mochten benoemen als gevolmachtigde in hun levenstestament. Dat leek lekker praktisch: ze woont vlakbij en had altijd een uitstekende band met hen. ‘Mijn oudste broer heeft een vrij koele relatie met onze ouders, mijn jongere broer en zus wonen in het buitenland. Het leek mij verstandig de anderen zo min mogelijk lastig te vallen en ik besloot naar eigen inzicht te handelen.’ Dit bleek een misrekening. Haar oudste broer bestookte haar met verwijtende telefoontjes en eiste permanent tekst en uitleg. ‘Ik deed het naar eer en geweten, maar na het zoveelste ruzieachtige gesprek met mijn broer hebben we een professioneel toezichthouder ingeschakeld. Dat hadden we eerder moeten doen, want het nam alle wantrouwen weg.’

JUISTE EFFECT

Het levenstestament wordt door alle betrokkenen beschouwd als een levend document. In de toekomst zal het nog regelmatig tegen het licht worden gehouden en aanpassingen ondergaan. Om zo veel mogelijk te voorkomen dat het misgaat bij de uitvoering van een levenstestament zijn controle en toezicht gewenst, vinden velen. Kees Blankman, universitair docent Privaatrecht aan de Vrije Universiteit, acht toezicht in het levenstestament altijd een absolute noodzaak. Hij publiceerde hierover al eerder, onder andere in *WPNR*. Vanaf zijn vakantieadres mailt hij: ...‘dat een levenstestament pas dan als levenstestament zou mogen worden ingeschreven en als volmacht zou mogen fungeren als in de akte een vorm van toezicht is opgenomen.’ Jenny Hofman, voorzitter van de expertgroep Curatele, Bewind en Mentorschap (CBM) en seniorrechter in het team toezicht bij de Rechtbank Midden-Nederland, denkt hier anders over. ‘Een levenstestament is doorgaans prachtig zolang het allemaal koek en ei is in een familie. De ervaring leert dat er dan ook niet vaak toezicht nodig is. Maar als er wantrouwen is en het onderling niet goed gaat – wat doorgaans gaat over geld en dingen die in het verleden mis zijn gegaan – weet ik niet of je ver komt met vrijwilligerstoezicht. Deze redenering komt voort uit wat ik zie op zittingen.’ Het is inmiddels gewoon dat rechters die een verzoek van onderbewindstelling krijgen toetsen of er ook een levenstestament is. De gedachte hierachter is: bij een levenstestament is bewind niet meer nodig. Met bewind komt toezicht mee en met een levenstestament dus (nog) niet. Hofman: ‘Als rechterlijke macht willen wij best rekening houden met een

levenstestament, maar als je op een zitting ziet dat de familie op een vervelende manier aan de volmachtgever (in bewindszaken is dat de rechthebbende) trekt, heeft het levenstestament niet meer het juiste effect en spreken wij alsnog bewind uit.’

ESSENTIEEL

Het aantal levenstestamenten dat wordt gepasseerd, neemt een enorme vlucht, waardoor de rechterlijke macht wordt ontlast, stelt Martijn de Jong. Deze toegevoegd notaris bij Het Notarieel in Zwolle werkte als lid van de commissie Levenstestament mee aan het meest recente model. ‘Er zijn echter ook situaties waarin een levenstestament niet het juiste middel is en waar het verstandiger is om formele bewindvoering te regelen. Soms kan het voor gevolmachtigden bezwaarlijk zijn

n weg'

*Het gesprek
over toezicht met
cliënten moet
voortaan meer
aandacht krijgen*

om jaarlijks rekening en verantwoording te moeten afleggen over een vermogen.' Hij beaamt dat toezicht en de periodieke rekening en verantwoording juist ook prettig kunnen zijn voor betrokkenen. In zijn ogen is het dan ook essentieel dat de notaris zijn cliënten goed voorlicht over de verschillende toezichtmogelijkheden. 'Hij kan er nader op ingaan als iemand bijvoorbeeld zegt: "Ik wil dat één van mijn kinderen de gevolmachtigde wordt." Als notaris kun je dan vragen: "Wat worden diens bevoegdheden? Welke taak geeft u de andere kinderen? Is er veel vermogen? Is de gevolmachtigde in staat dat te beheren?"'

MINDER WANTROUWEN

De notaris kan uitleggen dat het belangrijk is als ook de andere kinderen een vorm van toezicht krijgen en de gevolmachtigde hen

moet kennen in bepaalde beslissingen die hij neemt. Op die manier regelt de volmachtgever niet alleen toezicht op de handelwijze van de gevolmachtigde, maar ook de ontzorging van hem. Voor de gevolmachtigde wordt het gemakkelijker om met zijn andere familieleden te overleggen over wat er moet gebeuren. Bovendien heeft dit tot gevolg dat er bij overlijden vaak minder gedoe en wantrouwen zijn, omdat de andere kinderen al op de hoogte zijn van wat er met het vermogen is gebeurd.

MEER AANDACHT

Jenny Hofman: 'Het lastige bij de uitvoering van een volmacht is dat niet iedere gevolmachtigde de scheidslijn "mijn en dijn" scherp heeft. Het komt voor dat een toekomstige erfgenaam of erfgenamen denkt/denken: straks is het toch van mij/ons, dus nu ook al. Dit verschil wordt door sommige gevolmachtigden minder strak gevoeld. Lang niet altijd hoor, er zijn er velen die het heel netjes en goed doen. Maar mijn ervaring is dat vooral in situaties waarbij er gedoe is, je al snel op bewind uitkomt.' Toezicht staat of valt volgens haar ook bij het geven van vertrouwen onder bepaalde randvoorwaarden aan de mensen die het levenstestament uitvoeren. 'Daar waar derden inzicht krijgen en kunnen meekijken, kan het heel goed werken.'

Martijn de Jong vindt dat het gesprek over toezicht met cliënten voortaan meer aandacht moet krijgen. Het is zijn ervaring dat alle onderwerpen en dus ook toezicht vrij gemakkelijk kunnen worden besproken met de volmachtgever. 'Op het moment dat een volmachtgever één van zijn kinderen of een derde wil benoemen, ga ik daar veel dieper op in. Niet iedere cliënt waardeert het overigens als ik ter sprake breng dat vertrouwen ook geschaad kan worden, zeker niet als het om vertrouwen in een eigen kind gaat. Maar over het algemeen geldt dat hoe afstandelijker het contact tussen de volmachtgever en gevolmachtigde is, hoe belangrijker dit gesprek over toezicht wordt.' ■

Het model Levenstestament met daarin de aangepaste paragraaf over toezicht en de toelichting daarop staat nu op NotarisNet, zie het thema 'Levenstestament'.